

Автор(и): доц. д-р Златина Ур, ИРГР – Садово, ССА; проф.д-р Елена Тодоровска, Агробιοинститут, ССА
Дата: 27.04.2021 Брой: 4/2021

Negativni učinci klimatskih promjena na proizvodnju hrane od sitnozrnatih žitarica (pšenica, ječam, zob, raž), sigurnost hrane i gnojidbu, smanjenje genetske raznolikosti na farmama, nezaposlenost i masovno iseljavanje mladih u gradove predstavljaju ozbiljne probleme u ruralnim područjima Srbije i Bugarske, posebno za mala

poljoprivredna gospodarstva. Unatoč rastućoj potražnji na tržištu za lokalnim proizvodima s dobrom nutritivnom vrijednošću i manje alergena, svijest poljoprivrednika o prednostima lokalnih sorti je nedovoljna. Nedostaje učinkovita koordinacija u uspostavljanju partnerstava između udruga poljoprivrednika, istraživača, nacionalnih službi i civilnih zajednica za razvoj usjeva otpornih na klimatske promjene i novih poslovnih prilika za poboljšanje životnog standarda poljoprivrednika.

Što ćemo učiniti?

Lokalne sorte sitnozrnatih žitarica prilagođene regionalnim uvjetima prikupit će se i umnožiti s farmi, iz gen banki i nacionalnih instituta. Sjeme će se podijeliti među najugroženijim poljoprivrednicima radi očuvanja i ponovnog uvođenja lokalnih sorti, diverzifikacije poljoprivredne proizvodnje i participativnog odabira usjeva otpornih na klimatske promjene uz sudjelovanje i poljoprivrednica i poljoprivrednika. Lokalnim poljoprivrednicima bit će pružena znanstvena podrška, obuka i know-how, što će olakšati donošenje odluka. Organizirat će se dani otvorenih vrata na općinskoj razini uz sudjelovanje nacionalnih poljoprivrednih službi i istraživačkih instituta kako bi se promoviralo korištenje genetskih resursa sitnozrnatih žitarica na farmama u skladu s tradicionalnim poljoprivrednim praksama. Lokalne sitnozrnate žitarice bit će evaluirane prema agronomskim svojstvima, otpornosti na bolesti i sušu, te će se proučavati njihov genetski (na razini DNK), nutritivni i tehnološki profil. Kroz radionice za razmjenu dodatnih praksi, stručnosti i iskustava, jačat će se istraživačka i institucionalna suradnja. Organizirat će se seminari o označavanju novorazvijenih proizvoda, okrugli stol i sastanak s poslovnim sektorom, te će se izraditi i distribuirati sveobuhvatni vodič među dionicima zainteresiranim za sitnozrnate žitarice kako bi se podržali ugroženi poljoprivrednici u stvaranju dodatnog prihoda i suočavanju sa siromaštvom, pronalaženju svoje tržišne niše, pristupu uslugama i financijskim sredstvima, uspostavljanju partnerstava te proizvodnji i prodaji raznolikih tradicionalnih proizvoda s prepoznatljivom oznakom.

Što se od nas očekuje da postignemo?

Ovaj projekt donijet će izravne koristi za 40 poljoprivrednica i poljoprivrednika obučavajući ih za ponovno uvođenje, očuvanje, održivo korištenje i upravljanje genetskim resursima sitnozrnatih žitarica prilagođenih klimatskim promjenama. Najmanje 20 poljoprivrednika u ugroženim ruralnim područjima, uključujući mlađu generaciju, bit će podržano u stvaranju dodatnog prihoda i poboljšanju životnog standarda kroz obuku o dodavanju vrijednosti lokalnim sortama i marketingu tradicionalnih žitnih proizvoda s prepoznatljivom oznakom. Poljoprivrednici će biti podržani u pridruživanju zadrugama i poljoprivrednim organizacijama, te će se poboljšati njihova suradnja s istraživačkim institucijama, poljoprivrednim savjetodavnim službama, državnim agencijama i drugim dionicima. Kako bi se osigurao pristup poljoprivrednika sortama s većim prinosom, dobrom prilagodbom i

kvalitetom u nepovoljnim klimatskim uvjetima, 90 sorti obične ozime i durum pšenice bit će evaluirano prema važnim agronomskim svojstvima i otpornosti na bolesti na pokusnim poljima, a zatim analizirano korištenjem molekularnih biljega. Od toga, 50 sorti bit će testirano na toleranciju na sušu u laboratorijskim i poljskim uvjetima, a 20 će biti analizirano na tehnološku kvalitetu i nutritivnu vrijednost. To će omogućiti, u početnim fazama oplemenjivanja, odabir i predlaganje 10 najboljih genotipova za daljnje poboljšanje.

Očekuje se da će projekt koristiti i najmanje 1000 poljoprivrednika kroz pružanje sjemena iz evaluiranih genetskih resursa, koje će biti promovirano javnosti na demonstracijskim poljima i tijekom dana otvorenih vrata u poljoprivrednim službama i istraživačkim institucijama. Inovativni pristupi i tehnologije hrane primijenit će se za poboljšanje performansi dva krajnja proizvoda na bazi lokalnih sorti sitnozrnatih žitarica. Informacije o nutritivnom profilu, tehnološkoj kvaliteti različitih lokalnih sorti, kao i njihovim agronomskim svojstvima i pogodnosti za uzgoj u određenoj regiji, pridonijet će značajnom poboljšanju prehrane ugroženih zajednica i poljoprivrednika. Projekt će imati pozitivan utjecaj na smanjenje siromaštva jačanjem jednakosti, inkluzije i kapaciteta ruralnih zajednica da zadovolje kontinuirano rastuću potražnju, posebno urbane populacije, za kvalitetnom hranom s dobrim nutritivnim svojstvima, proizvedenom na lokalnim farmama i na tradicionalan način.

Projekt će pridonijeti razvoju ljudskih resursa i izgradnji znanja i vještina, posebno među mladim znanstvenicima i istraživačima, kroz obuku, prijenos znanja i razmjenu iskustava. Očekuje se da će multidisciplinarni konzorcij uspostaviti dugoročna regionalna partnerstva između vodećih istraživačkih institucija u Srbiji i Bugarskoj, temeljena na komplementarnoj stručnosti, kako bi se identificirali i pružili usjevi otporni na klimatske promjene, bogati hranjivim tvarima i s dobrim tehnološkim svojstvima, s naglaskom na sigurnost hrane. Četiri nacionalne institucije također će zajednički raditi na jačanju informacijskih sustava o biljnim genetskim resursima, pridonoseći time Globalnom informacijskom sustavu pružanjem pristupa svim fenotipskim i genotipskim podacima o proučavanom germplazmu. Rezultati projekta podići će svijest o važnosti Međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu među istraživačima, nacionalnim službama, civilnim zajednicama i poljoprivrednicima, te će ojačati aktivnosti povezane s njegovom provedbom, vidljivošću i povećanjem financiranja za održivost projektnih intervencija.

Tko će imati najviše koristi?

Izravne koristi tijekom provedbe projekta dobit će: 40 malih ugroženih poljoprivrednika s 50% sudjelovanja žena; 5 lokalnih udruga poljoprivrednika; 5 organizacija civilnog društva koje podržavaju održivu poljoprivredu i jednakost među etničkim skupinama i spolovima; 2 organizacije koje čuvaju lokalne tradicije i hranu; 3 mala

прерађивачка подuzeћа; 5 пољопривредних служби; 25 зnanstvenika укључених у генотипизацију, анализе технолошке квалитете, подршку пољопривредницима и повезивање с другим дionicима; те 2 националне ген банке. Неизравне користи укључују: 1000 пољопривредника кроз обуке, семинаре и теренске демонстрације; 10 младих зnanstvenica; 5 креатора политика на регионалној и националној разини; 2 трговачка друштва; те ширу јавност.

За више информација

Кључне ријечи: отпорни усјеви, очување, удруге пољопривредника, генетски ресурси, равноправност сполова, молекуларни билјежи, nutritivni и технолошки профил, oplemenjivanje, sitnozrnate житарице, Triticum, пољопривреднице

Koordinator projekta: *Institut za ratarstvo i povrtarstvo u Novom Sadu, Srbija*

Zemlje sudionice: *Srbija i Bugarska*

Lokacija: *Sjeverna i središnja Srbija, Središnja južna i jugoistočna Bugarska*

Ciljani usjevi: *pšenica, ječam, zob, raž*

Dodatni sponzori: *Uprava za nacionalne referentne laboratorije, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Republika Srbija*

Partneri: *1. Institut za prehrambene tehnologije u Novom Sadu, Srbija*

2. AgroBioInstitut u Sofiji, Bugarska

3. Institut za biljne genetske resurse u Sadovu, Bugarska

Kontakti:

Dr. sc. Sanja Mikić, Odjel za sitnozrnate žitarice, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad, Srbija,

sanja.mikic@ifvcns.ns.ac.rs

Izv. prof. dr. sc. Zlatina Ur, IP